

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Víctor Masriera Vila (1875 – 1938)

**Pedagog de l'Art
Mestre en la didàctica del Dibuix**

(Anàlisi de la seva metodologia)

Esteve Prat Paz

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tdx.cat) i a través del Dipòsit Digital de la UB (diposit.ub.edu) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX ni al Dipòsit Digital de la UB. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX o al Dipòsit Digital de la UB (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tdx.cat) y a través del Repositorio Digital de la UB (diposit.ub.edu) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR o al Repositorio Digital de la UB. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR o al Repositorio Digital de la UB (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

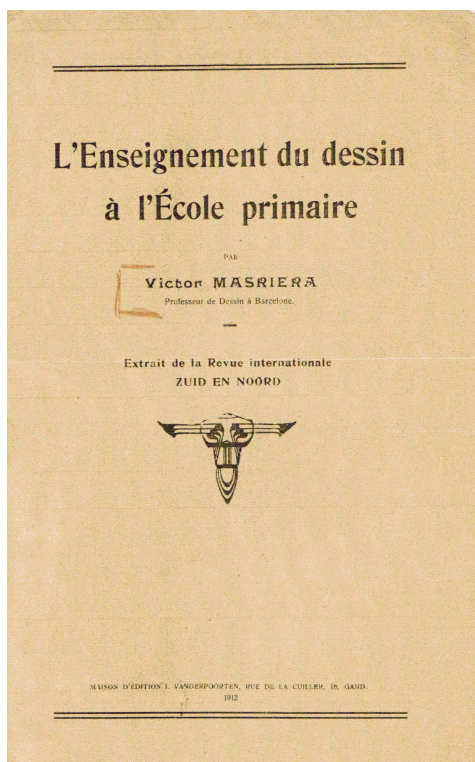
WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tdx.cat) service and by the UB Digital Repository (diposit.ub.edu) has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized nor its spreading and availability from a site foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository is not authorized (framing). Those rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

4. PRESENTACIÓ D' OPUSCLES

L' ENSEIGNEMENT DU DESSIN À L' ÉCOLE PRIMAIRE - 1912

IDENTIFICACIÓ

<i>Títol</i>	L' Enseignement du dessin à l' École primaire
<i>Autor</i>	Masriera, Víctor
<i>Any de l' edició</i>	1912
<i>Ciutat</i>	Gand (Bèlgica)
<i>Editorial</i>	Maison d' Edition I. Vanderpoorten
<i>Idioma</i>	Llengua francesa
<i>Tipus de material</i>	Opuscle de teoria didàctica
<i>Nivell educatiu a qui va dirigit</i>	Ensenyament primari
<i>Emplaçament actual de l'exemplar</i>	ANC (Arxiu Nacional de Catalunya)

- DESCRIPCIÓ DE L' OPUSCLE

<i>Format de l' Opuscle</i>	180 x 275 mm.
<i>Número de pàgines</i>	7
<i>Número total d' il·lustracions</i>	0

EXPOSICIÓ DEL CONTINGUT

Després de la seva estada a Bèlgica, Víctor Masriera comenta en l' Opuscle que pogué observar a Brussel·les que les seves escoles constituïen un robust organisme ple de vida portada per les darreres corrents de la pedagogia moderna. Arrel d' aquest fet, plantejà una sèrie de problemes: Que feia falta ensenyar?. I quina era la finalitat que es pretenia aconseguir?.

L' extensió de la matèria de l' ensenyament del Dibuix a l' Escola primària era molt basta, per tant caldria saber judiciosament traçar els límits. Parlava de que el dibuix es podia trobar en dos grups diferents dins l' escola primària, el del natural i el geomètric, i a vegades els dos grups es combinaven amb el dibuix decoratiu. Amb aquelles combinacions es trobaven els elements que donaven al dibuix les manifestacions més diverses.

Creia que l' ensenyament del Dibuix, facilitaria el desenvolupament de la intel·ligència, la memòria, la imaginació, la personalitat, el bon gust i l' habilitat manual.

Deia que els objectes es presentaven sota formes diverses, i era necessari saber veure per comprendre-les els seus detalls, particularitats i significacions. El Dibuix a l' Escola primària era una nova forma d' expressió, un nou llenguatge gràfic que portaria grans serveis en les relacions humanes. L' avantprojecte del nou llenguatge, requeriria un llarg i laboriós treball preparatori, reunint col·leccions de treballs per analitzar, començant pels jardins d' infància; però no podia pas espantar.

Es preguntava, aquí s' adreçava l' ensenyament?, també si els mètodes eren racionals i basats en la psicologia de l' infant?. Creia que no, que eren basats en mètodes aïllats en geometria, a l' ordre cronològic de diferents estils, a tendències artístiques o filosòfiques i per tan a partir d' aquell punt, investigava i proposava diferents maneres de portar a terme el nou ensenyament, per poder interessar a diferents alumnes de diferents edats. Creia en el dibuix espontani del nen, el dibuix lliure en el qual trobaven el desenvolupament de l' intel·ligència.

Proposava el dibuix dels elements: Conjunts, persones, animals, plantes i objectes.

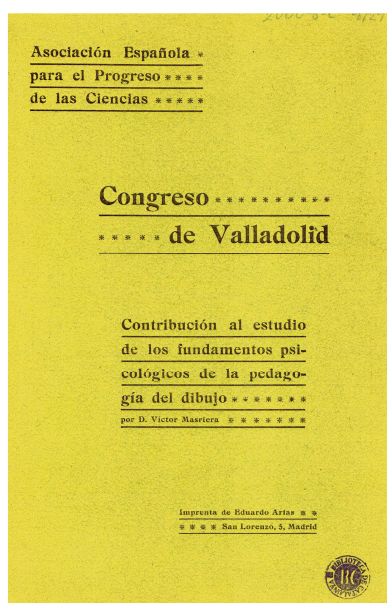
ALTRES OBSERVACIONS

L' Opuscle ve a ser una declaració d' intencions de com creia Víctor Masriera creia que havia de ser el nou ensenyament del Dibuix a l' Escola primària.

CONTRIBUCIÓN AL ESTUDIO DE LOS FUNDAMENTOS PSICOLÓGICOS DE LA PEDAGOGIA DEL DIBUJO - 1915

- IDENTIFICACIÓ

<i>Títol</i>	Contribución al estudio de los fundamentos psicológicos de la pedagogia de dibujo
<i>Autor</i>	Masriera, Víctor
<i>Any de l' edició</i>	1915
<i>Ciutat</i>	Madrid
<i>Editorial</i>	Separata de: Asociación Española para el Progreso de las Ciencias
<i>Idioma</i>	Llengua castellana
<i>Tipus de material</i>	Opuscle de didàctica-ensenyament
<i>Nivell educatiu a qui va dirigit</i>	General
<i>Emplaçament actual de l'exemplar</i>	Biblioteca de Catalunya

- DESCRIPCIÓ DE L' OPUSCLE

<i>Format de l' Opuscle</i>	160 x 240 mm.
<i>Número de pàgines</i>	12
<i>Número total d' il·lustracions</i>	0

EXPOSICIÓ DEL CONTINGUT

Deia Víctor Masriera que un dels més importants grups de problemes que plantejava la Pedagogia del Dibuix, era el que es referia a la psicologia de l' educant amb relació amb el llenguatge gràfic.

Ja el 1887 Corrado Ricci havia publicat un treball important sobre el dibuix infantil estudiant el dibuix lliure i espontani o de fantasia, al tenir un gran valor pedagògic quan se' l metoditzava. Totes les formes sortien però, més o menys directament de la realitat, per això la gran importància del dibuix del natural, aplicant-hi una bona psicologia del nen. S' havia de determinar com eren vistes diverses formes per nens i nenes de totes les edats, per descobrir

les lleis generals d'evolució, apreciar les dificultats i arribar a una graduació de models, per poder confeccionar mètodes.

Després d'haver estudiat molts dibuixos, va classificar-los en escales que feien referència només al dibuix del natural, en quan a la objectivitat del mateix. Els últims nivells de les escales, correspondrien ja a un màxim desenvolupament assolit per un professional. Les escales les va presentar de la següent manera:

- I- EVOLUCIÓ DEL CONEIXEMENT DE L' OBJECTE*
- II- EVOLUCIÓ DEL CONEIXEMENT DE LA FORMA I DE L' ASPECTE GRÀFIC*
- III- EVOLUCIÓ DE LA IMPRESSIÓ DE LA FORMA I DE L' ASPECTE GRÀFIC*
- IV- EVOLUCIÓ TÈCNICA*

En l' apartat I, explicava que el dibuix del natural era la representació d' un objecte, i que el major o menor coneixement que es tingués del mateix (utilitat, material, components o parts, etc.), influïrien en la manera de ser dibuixat. En general les coses interessaven més pel que eren que per la seva forma i proporcions. Exposava una escala de coneixement vulgar de l' objecte que anava des de l' associació d' un nombre de gargots incoherents fins al coneixement tècnic.

En l' apartat II, explicava que entenia per l' "aspecte gràfic", les qualitats circumstancials d' un objecte que servien de base per a la seva interpretació a través del dibuix (deformació perspectiva, clarobscur, etc.). Interessava però molt abans la forma que l' aspecte gràfic. L' aspecte gràfic canviava al variar el model en relació a l' espectador, en canvi la forma persistia. Captar l' aspecte gràfic suposava una laboriosa educació. Exposava una escala de evolució del coneixement de la forma i de l' aspecte gràfic que abraçava des de l' expressió d' una taca ample per una "cèl·lula" i una massa estreta per una línia, fins la visió de l' aspecte gràfic pel coneixement científic de la perspectiva o per les observacions fetes anteriorment en el natural.

En l' apartat III, indicava que de les coses u objectes, només es veia el que convenia o el que es sabia. Exposava una escala de que abraçava des de cèl·lules accidentades per imitació, sens valor expressiu, a l' adició d' un detall, fins a l' acomodament del natural, escollint aspectes gràfics típics a les impressions complexes que es rebien de la vida.

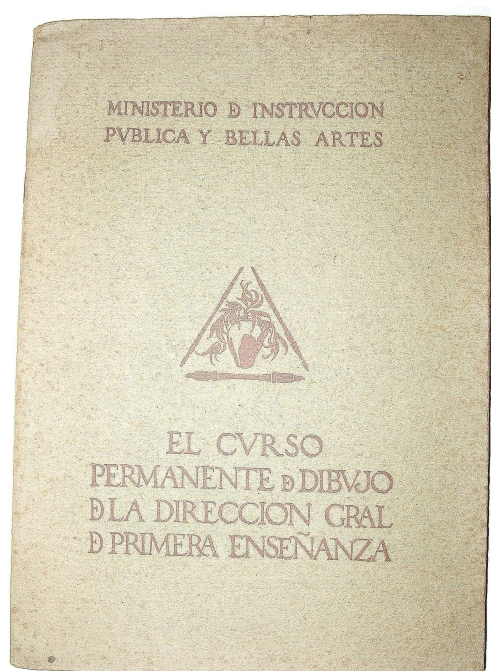
En l' apartat IV, comentava que en tot dibuix el factor tècnic tenia molta importància, per que les formes no es representaven com es volia si no com es podia, i la manca de tècnica, la limitació de recursos restringiria la representació dels objectes. Exposava una escala que abraçava des de els gargots incoherents fins a moviments diferenciadors, per ultimar la confecció d' un pla abans de començar un esbós.

ALTRES OBSERVACIONS

Víctor Masriera, consta com a Director del Curso de Dibujo de la Dirección General de Primera Enseñanza

EL CURSO PERMANENTE DE DIBUJO – 1918**- IDENTIFICACIÓ**

<i>Títol</i>	El Curso Permanente de Dibujo de la Dirección General de Primera Enseñanza.
<i>Autor</i>	Masriera, Víctor – Vidiella, Ramona
<i>Any de l'edició</i>	1918
<i>Ciutat</i>	Madrid
<i>Editorial</i>	Sucesores de Ribadeneira (S.A.)
<i>Idioma</i>	Llengua castellana
<i>Tipus de material</i>	Opuscle de didàctica-ensenyament
<i>Nivell educatiu a qui va dirigit</i>	General
<i>Emplaçament actual de l'exemplar</i>	Biblioteca Rosa Sensat: Fons històric.

- DESCRIPCIÓ DE L' OPUSCLE

<i>Format de l' Opuscle</i>	155 x 220 mm.
<i>Número de pàgines</i>	40
<i>Número total d' il·lustracions</i>	12

EXPOSICIÓ DEL CONTINGUT

L' objecte d' aquell llibret-opuscle de 40 pàgines, era explicar i ressaltar la labor, utilitat i necessitat de l' esmentat Curso Permanente de Dibujo que va ser pensat i creat per a l' Escola Primària per tal de desterrar vells o nuls mètodes d' ensenyament d' aquella disciplina acadèmica per adequar-la a les noves tendències i orientacions pedagògiques del moment i contribuir a través d' ella, a una educació integral del nen.

TREBALLS DEL CURS

En aquest apartat comentava que el "Curso" no es va proposar copiar servilment els mètodes vistos a l' estranger, sinó que va estudiar el

funcionament de moltes escoles, experimentant en algunes, prenent nota de gran nombre de mètodes i procediments, prenent abans però una posició ferma sobre els problemes pedagògics del Dibuix; consultant eminents pedagogs.

Els preliminars del curs es basaven en:

Part Primera.

- Què era el Dibuix? Finalitat del seu ensenyament a l' Escola primària.
 - Branques principals del Dibuix.
 - L' aspecte gràfic de les coses.
 - L' aspecte gràfic realista perspectiu i el color, el clarobscur, la taca i la línia.
 - Línies generals del procés normal del dibuixar per l' observació de l' aspecte gràfic realista perspectiu.
 - Classificació dels models i indicacions sobre la manera normal de dibuixar-los.
- Objectes industrials.
 - Objectes plans.
 - Cossos de revolució.
 - Cossos compostos per superfícies planes i de revolució.
 - Cossos de superfícies corbes variades.
 - Formes pures irregulars.
- Formes naturals.
 - Minerals.
 - Plantes.
 - Animals.
- Conjunts.
 - Paisatge sense construccions.
 - Paisatge amb construccions.
 - Perspectives de construccions.
 - Interiors i grups d' objectes.

Part Segona.

- Nota preliminar a l' estudi del nen amb relació amb el Dibuix.
 - Com començaven a dibuixar els nens.
 - Com els nens interpretaven la figura humana.
 - Com els nens interpretaven als animals.
 - Com els nens dibuixaven els arbres.
 - Idea del conjunt i de la perspectiva en els nens.
 - El que el nen feia enfront del natural.
 - Estudi dels obstacles que s' havien de vèncer i de les disposicions favorables dels nens que havien d' aprofitar-se per un bon ensenyament del dibuix.

Part tercera.

- Com s' acostumaven a fer els mètodes, i principis generadors dels mateixos.
 - Bases diferents d' exercicis i crítiques dels treballs.
 - El Professor de Dibuix i el Mestre.
 - La classe de dibuix i el seu material.
 - La lliçó: els seus temps.

Quelcom sobre els instruments de dibuix amb relació als procediments tècnics.

Determinació de la agudesia i de la ceguesa pels colors.

Part Quarta.

- Mecanisme general per metoditzar.

Aplicació del mecanisme general de metoditzacions al dibuix lliure o de fantasia.

Ídem ídem ídem al dibuix realista perspectiu del natural.

Ídem íd. íd. al dibuix geomètric del natural.

Ídem íd. íd. al dibuix analític del natural.

Ídem íd, íd. a la composició decorativa.

Ídem. Íd. íd. a l' estudi del color.

Quelcom sobre un programa de dibuix per a pàrvuls i Escola primària.

Part Cinquena

- L' ensenyament del Dibuix a les Escoles Normals.

ALTRES OBSERVACIONS

En l' Opuscle, es ressaltaven les Reials Ordres i disposicions referents a l' organització, iniciació i funcionament del Curs, destacant :

- La preparació artística que el Sr. Masriera posseïa i la seva laboriositat a l' estranger per produir el fruit que cabia esperar.

- La recollida en les Escoles primàries de països estrangers van suposar un preciós cabdal d' observacions que va portar nombrosos dibuixos i esquemes fets sota la seva direcció, per nens; i l' adquisició de la consciència i l' exercici de com havia de ser ensenyat el Dibuix en aquesta primera edat i quina havia de ser la seva finalitat artística i pedagògica.

- No existia a Espanya, salvant alguna excepció aïllada, cap organització per a portar a l' Escola primària els beneficis educatius i tècnics de l' aprenentatge del Dibuix.

- Ni era possible tampoc, prendre cap mesura mentre no es disposés d' un personal preparat.

Per tan la "Junta para Ampliación de Estudios" va creure que el Sr. Masriera podria intentar:

- 1) La formació d' un petit grup de professors de Dibuix per a les Escoles primàries.
- 2) La iniciació d' alguns Mestres de les Escoles de Madrid en els mètodes d' aquells ensenyaments i en els principis del dibuix elemental.

Per això necessitava *a priori*, fer amb els nens de les escoles, els assajos precisos per a l' adaptació dels sistemes a les seves especials condicions.

Proposant com a conseqüència s' encarregués al Sr. Masriera els treballs preparatoris següents:

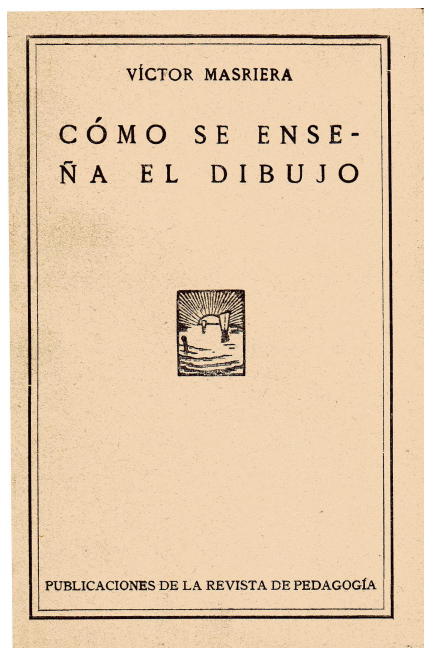
- a) L' estudi pràctic dels mètodes aplicables a les escoles espanyoles.

- b) Dirigir un Curs, del qual les condicions s' anunciarien oportunament, a fi de formar Professors de Dibuix amb destí a les Escoles primàries.
- c) Donar amb destí als Mestres, un Curs de Dibuix elemental del seu ensenyament, que seria també oportunament anunciat.

En acabar el primer curs, va haver-hi una reflexió, així, el "Director General de Primera Enseñanza", Sr. Altamira, en vista dels resultats, previ examen i inspecció profunda dels mètodes i orientacions produïdes i l' Exposició que a tal efecte es va muntar en el Centro de Estudios Historicos del Palacio de la Biblioteca Nacional de Madrid, va disposar a Juny de 1913 que la "Dirección General de Primera Enseñanza" s' encarregués de la continuació del "Curso", fent-lo Permanent en lo successiu.

COMO SE ENSEÑA EL DIBUJO - 1923**- IDENTIFICACIÓ**

<i>Títol</i>	Cómo se enseña el dibujo
<i>Autor</i>	Masriera, Víctor Director del Curso Permanente de Dibujo de la Dirección general de Primera enseñanza.
<i>Any de l' edició</i>	1923
<i>Ciutat</i>	Madrid
<i>Editorial</i>	Publicaciones de la Revista de Pedagogía. Director: L. Luzuriaga. Sèrie Metodològica VII. Samaran y Cia.: Embajadores, 64. Madrid.
<i>Idioma</i>	Llengua castellana
<i>Tipus de material</i>	Opuscle de didàctica
<i>Nivell educatiu a qui va dirigit</i>	Primària
<i>Emplaçament actual de l'exemplar</i>	Biblioteca particular d' Esteve Prat

- DESCRIPCIÓ DE L' OPUSCLE

<i>Format de l' Opuscle</i>	120 x 185 mm.
<i>Número de pàgines</i>	47
<i>Número total d' unitats didàctiques</i>	3
<i>Número total d' il·lustracions</i>	0

EXPOSICIÓ DEL CONTINGUT

Llibret-opuscle de 47 pàgines, destinat bàsicament a l' ajuda dels mestres de l' Escola primària de l'any 1923, a fi de que poguessin millorar la seva formació artística i didàctica de manera que poguessin tenir una orientació nova, clara, entenedora, moderna i actual sobre com portar a terme una classe de Dibuix.

INTRODUCCIÓ

La Introducció del llibret-opuscle és ben aclaridora sobre el que pretenia. Deixava molt clar que la pretensió d' aprendre a dibuixar, sobretot en aquella etapa d' educació en l' Escola primària, no havia de portar cap a la falsa idea de que la finalitat de l' aprenentatge del dibuix fos la formació d' un artista, sinó que traspassava els límits del terreny artístic sobretot per a l' aprenentatge global, en les primeres etapes educatives del nen. Donava absoluta importància al treball, explicava subtilment que la sensibilitat era bàsica per no solament poder admirar sinó per poder transmetre quelcom a través de diferents cultures, diferents temps; i que per poder tenir aquesta sensibilitat, feia falta saber estimar allò que s' estava fent, allò que s' anava a plasmar.

Presentava la Natura com a font infinita de bellesa a admirar, alhora que era un dels fonaments en que basava les seves teories sobre el dibuix; "el dibuix del natural". No era partidari de les còpies de làmines i els quaderns de dibuix, si de la observació i la interpretació de l' alumne davant dels objectes, fins al punt de considerar perjudicial les còpies, valorant per contra l' espontaneïtat. Deixava ben clar que el Dibuix ja en l' escola primària, era un "Llenguatge", un mitjà d' expressió, un llenguatge de formes. Hauria de plantejar-se aquell dibuix com a croquis lleugers però expressius, quatre línies ben posades que donessin idea clara de la forma dels objectes que es volguessin representar; sense pretensions artístiques ni detalls superflus.

ESTRUCTURA DE L' OBRA

Per complir els seus objectius, el manual-opuscle contava amb 35 lliçons de Dibuix, amb els seus respectius exercicis plantejats en tres nivells docents diferents.

**ETAPA PRELIMINAR.*- Considerava bàsic, la adaptació de la mà a l' instrument. Les figures tancades que dibuixava un nen de 2 a 3 anys, les anomenava "Cèl·lules" .

**PRIMER GRAU.*

Pàrvuls: Considerava que s' havia de portar a terme un dibuix espontani o de fantasia il·lustrat amb historietes que podia ampliar-se mostrant algun objecte de la narració.

EXERCICIS I TEMES QUE PROPOSAVA TRACTAR A PRIMER GRAU

- Grup d' exercicis de dibuix de fantasia entrant en la narració de fantasia un objecte pla que els nens dibuixarien després separatament.
- Grup d' exercicis de posició alternant amb els anteriors.
- Dibuix d' eines de forma senzilla col·locant els models a la vegada per comparar-los (exercicis educadors de l' atenció).
- Dibuix de fulles "lacerades" col·locant-ne dues a la vegada, una estreta i llarga, i una curta i ample.
- Exercicis dibuixant les mateixes fulles en posicions diverses, i altres formant frisos.
- Dibuix d' un cilindre col·locat a l' altura dels ulls.
- Dibuix d' un cos cilíndric i un con truncat comparant-los amb un rectangle i un trapezi.
- Dibuix d' una fulla "lacerada" i una altre del tipus del castanyer d' Índies.
- Comparació de les formes anteriors amb un cubell i un càntir.
- Exercicis de posició substituïnt els discos per quadradets i triangulets.

**SEGON GRAU (Tercer i Quart any)*

Considerava que el Dibuix, en aquell grau havia de tenir cura de la observació de les proporcions. No sols feia falta saber apreciar la forma sinó també la proporció.

EXERCICIS I TEMES QUE PROPOSAVA TRACTAR A SEGON GRAU

- Grup d'exercicis per a la observació de les proporcions. Comparació de dos cilindres de proporcions diverses.
- Dibuix de cons de diferents proporcions i dibuix de cons i cilindres formant torres amb el seu teulat.
- Dibuix de cons truncats de proporcions diferents.
- Exercicis per concentrar l'atenció sobre les proporcions amb rectangles i cilindres.
- Dibuix d'una olla i un petit barril.
- Dibuix d'una cubell i un càntir.
- Dibuix d'un gerro i un cossi amb els cercles perspectius.
- Dibuix d'una pilota.
- Dibuix d'un flascó o ampolla cilíndrica de vidre mig ple d'aigua.
- Dibuix de rotlles en diverses posicions.
- Grup d'exercicis consistents en dibuixar, dos a dos, fulles de formes senzilles per mitjà de la gimnàstica educadora de l'atenció.
- Composicions decoratives a base de fulles dibuixades.
- Dibuix de trastos o andròmines sobre un fons quadrat o rectangular.
- Dibuix de grups d'andròmines.

**TERCER GRAU*

Considerava important per aquell grau, l'estudi comparatiu de fulles simples amb fulles compostes.

EXERCICIS I TEMES QUE PROPOSAVA TRACTAR A TERCER GRAU

- Estudis comparatius de fulles simples amb fulles compostes.
- Composicions decoratives diverses.
- Dibuix comparatiu de peixos dissecats amb fulles.
- Dibuix d'objectes per mitjà de gimnàstica educadora de l'atenció.
- Els mateixos objectes formant diverses agrupacions dintre de quadrats o rectangles.
- Dibuix d'objectes de superfícies corbes irregulars per mitjà de la gimnàstica educadora de la atenció.
- Dibuix d'objectes com els precedents col·locats sobre fondos regulars.
- Dibuix d'aus dissecades.
- Iniciació a l'estudi de la perspectiva d'objectes de forma polièdrica.

ALTRES OBSERVACIONS

Hi ha altres reedicions de l'obra, els anys 1925, 1928, 1931, 1933, 1935. L'opuscle conté el resum de tota la temàtica necessària per impartir el Dibuix en una escola des dels primers cursos, tres cicles en total, amb l'oferiment d'exemples per que els mestres poguessin fer propostes a la classe, amb graduació de dificultats per a cada nivell, i amb una interrelació entre ells. Obra sense cap il·lustració, entenedora per a qui està avesat en la temàtica però mancada d'il·lustració explicativa per al neòfit. Part del condensat contingut d'aquesta obra el desenvolupà en "El Arte del Croquis", 1924, de manera molt més visual.

LA ESTRUCTURA TÉCNICA DEL DIBUJO Y EL FUNDAMENTO DE UN NUEVO MÉTODO – 1925

- IDENTIFICACIÓ

Títol

La Estructura Técnica del Dibujo y el Fundamento de un Nuevo Método

Autor

Masriera, Víctor

Director del Curso Permanente de Dibujo anexo a la Escuela de Estudios Superiores de Magistero.

Any de l'edició

1925

Ciutat

Madrid

Editorial

Boletín N° 1 del Curso Permanente de Dibujo

Idioma

Llengua castellana

Tipus de material

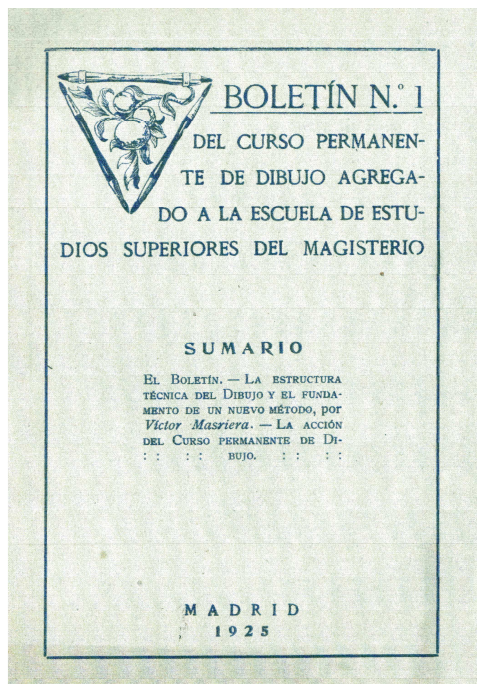
Opuscle de didàctica

Nivell educatiu a qui va dirigit

Professors/Mestres

Emplaçament actual de l'exemplar

ANC (Arxiu Nacional de Catalunya)

- DESCRIPCIÓ DE L' OPUSCLE CARACTERÍSTIQUES FORMALS

Format de l' Opuscle

190 x 270 mm.

Número de pàgines

40

Número total d' il·lustracions

15

EXPOSICIÓ DEL CONTINGUT

Deia que ja en aquells temps, el dibuix que havia entrat a les escoles. No era considerat com una de les Belles Arts, sinó com un "Llenguatge Gràfic". El dibuix havia de ser un dels pilars que contribuís a la formació del nen. Els artistes en general estaven molt poc assabentats de la moderna estètica científica. Els estudis psicològics sobre el dibuix infantil havien descobert nous

horitzons en la Pedagogia d' aquell art, però s' havia descuidat el factor estrictament tècnic del dibuix. El nen no hauria de quedar-se en el dibuix lliure, espontani només que el temps necessari, més endavant hauria d' aprendre tècniques. L' ensenyament modern del dibuix tenia una carència de mètode o es recolzava en la geometria al trobar en ella una estructura ben definida, malgrat el dibuix d' observació directa era de molt diferent naturalesa que la geometria. Per tan anava desgranant el que creia que havia de ser el seu ensenyament:

-Lo que es y lo que falta en la enseñanza moderna del Dibujo en la Escuela primària.

-Caracteres de la pintura y su técnica.

-La representación.

-La expresión.

-El aspecto estructural o arquitectónico de la Pintura.

-La técnica como elemento primario de la Pintura.

-Subordinación de los diferentes elementos de la Pintura a la técnica y su alianza con el Dibujo.

-La unidad de la Pintura y la personalidad del pintor.

-Ejemplos para determinar los elementos del Dibujo.

-Masas, siluetas y manchas.

-Principales elementos del acto de dibujar.

-El carácter.

-Las calidades.

-Estudio comparado de dos obras de Velázquez sobre la manera de interpretar las masas.

-La evolución de la línea.

-Las calidades parciales y la calidad total.

-La síntesis en una obra de arte pictórica.

-El aspecto pedagógico del dibujo.

-El dibujo llamado intuitivo y el basado en la actividad del Dibujo.

-Problemas psicológicos.

-Algunos de los caracteres del dibujo infantil.

-Algunas de las causas de perturbación de la visión gráfica.

-El nuevo método.

-Ejercicios preparatorios.

ALTRES OBSERVACIONS

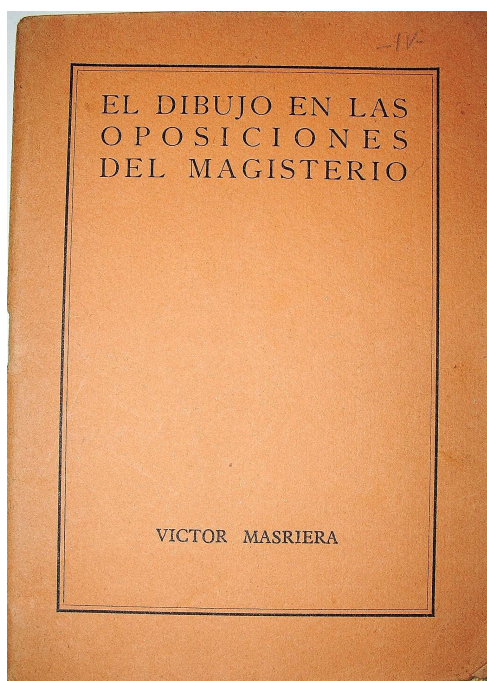
La publicació del llibret-opuscle, correspon a una conferència donada a la Escuela de Estudios Superiores del Magisterio, el 26 de març de 1925. El Curso Permenente de Dibujo s' havia incorporat a aquella Escuela, el 1922.

Des del 1918 no s' havia comunicat amb el públic al portar una labor callada amb els seus alumnes. Indicava que ell procedia de l' Art i de la Indústria, però que la seva labor actual es dirigia cap a la ciència. Havia estat a Buenos Aires, el 1907 on per primera vegada havia actuat en una classe de perfeccionament per a mestres, decidint dedicar-se des de llavors, a aquella tasca. Havia treballat amb nens i nenes de totes les edats, graus de capacitat i formació. El "Curso", conreava les branques de Dibuix del natural de visió directa, el Dibuix geomètric, i coneixements de Perspectiva, també el Dibuix Analític com a iniciació al científic, i la composició decorativa.

EL DIBUJO EN LAS OPOSICIONES DE MAGISTERIO +/- 1927

- IDENTIFICACIÓ

<i>Títol</i>	El Dibujo en las oposiciones de magisterio
<i>Autor</i>	Masriera, Víctor Director del Curso Permanente de Dibujo anexo a la Escuela de Estudios Superiores de Magistero.
<i>Any de l' edició</i>	+/- 1927
<i>Ciutat</i>	Madrid
<i>Editorial</i>	Sucesores de Ribadeneira (S.A.)
<i>Idioma</i>	Llengua castellana
<i>Tipus de material</i>	Opuscle de didàctica
<i>Nivell educatiu a qui va dirigit</i>	Professors/Mestres
<i>Emplaçament actual de l'exemplar</i>	Biblioteca Rosa Sensat: Fons històric.

- DESCRIPCIÓ DE L' OPUSCLE

<i>Format de l' Opuscle</i>	140 x 190 mm.
<i>Número de pàgines</i>	39
<i>Número total d' il·lustracions</i>	0

EXPOSICIÓ DEL CONTINGUT

L' opuscle el dividia en dues parts. La *PRIMERA PART*, contenia:

- I- Mi actitud
- II- Algo sobre lo que deben ser unas oposiciones
- III- ¿Que busca el opositor al prepararse para los ejercicios?
- IV- Los métodos antiguos y las orientaciones modernas de la enseñanza del dibujo
- V- Interpretación de la Convocatoria

- VI- Clasificación de las diferentes situaciones que se encuentran los Maestros, con relación a la Pedagogia del Dibujo
- VII- Concepto de la graduación.

La *SEGONA PART*, contenia:

- I- Programa para escuela graduada de seis secciones
 - Primera sección
 - Segunda sección
 - Tercera sección
 - Cuarta sección
 - Quinta sección
 - Sexta sección
- II- Indicaciones para que el opositor pueda servirse de las metodizaciones y programas que contiene el Manual de pedagogia del Dibujo
- III- Conclusión

Començava la “Primera Parte” amb el títol: Mi Actitud, explicant com des de l’any 1912 en que va inaugurar el “Curso Permanente de Dibujo”, fins el dia de l’edició del present llibret-opuscle, es veia sempre una línia ascendent, que s’elevaria molt en els últims anys; però arribaria de sobte a la vertical, per prendre una altura inusitada. El fet, creia que era degut en part, a la convocatòria d’ oposicions restringides de Magisteri (Gaceta, 30 de juny de 1927).

Tot i reimprimir precipitadament el seu “Manual de Pedagogía del Dibujo” esgotat davant d’ una demanda superior a la que es podia imaginar, es va veure en la necessitat de publicar aquest opuscle per contestar millor a les innumerables preguntes que li feien molts mestres, amb la finalitat de desterrar molts dubtes, i combatre alguns errors que circulaven. La impressió de conjunt que havia rebut, era de que regnava una gran confusió al buscar en les seves obres la panacea, agafant molts, amb preparació insuficient o amb l’atabalament d’ unes oposicions, fragments de les mateixes, desfigurant-los i donant-los-hi una interpretació fantàstica.

Comentava que malgrat tot aquest rebombori que es va organitzar, va ser molt satisfactori per ell. Amb alegria va veure el camí recorregut; però no calia fer-se il·lusions. S’estava encara en una primera fase, i s’ havia de recórrer molt més camí. Ja no existia la indiferència dels primers temps, llavors tothom estava convençut de la gran importància que tenia el dibuix en l’ Escola primària; però s’ havia d’ encaminar i orientar bé aquella força. Sense temps per compondre una obra adaptada al moment de l’ època, es remetia al “Manual de Pedagogía del Dibujo”, sent el present opuscle com una guia del mateix, però seguit una ordenació adequada al cas de les oposicions.

En l’ Apartat II explicava el que hauria de ser la finalitat d’ unes oposicions, es a dir, seleccionar d’ un grup d’ aspirants a les avantatges que s’ oferien, als millors, als més capacitats per el exercici de la seva professió. El Tribunal, per a cerciorar-se, hauria d’ exigir proves i sotmetre als opositors a uns exercicis. El que interessava era que la selecció es fes amb les majors

garanties. El Dibuix en les oposicions de Magisteri hauria de ser com una silueta total d' un programa graduat per les sis seccions d' una Escola primària d' aquella manera organitzada. Deia que l' opositor pretenia fer uns exercicis brillants i guanyar les oposicions, però això distava molt de ser un esperit sà. No es buscava el reconeixement de la personalitat de cada un, demostrant la capacitat, el que es sabia, sinó sorprendre al tribunal, tant per enlluernar-lo com per enganyar-lo. Es presentava l' opositor com si fos posseïdor d' una sòlida cultura, que no era més que un retall de coneixements adquirits a última hora, sense assimilar, agafats per agulles, i això era el que molts havien buscat en els seus llibres, quan ell ja havia donat moltes solucions i no totes s' havien aprofitat. Deixava clar que l' ensenyament era una funció massa alta per fer el joc de mesquins interessos.

En l' apartat IV recalrava que els mètodes de dibuix basats en la còpia de quaderns i col·leccions de làmines, que encara s' usaven a moltes escoles estaven completament desacreditats des de feia ja temps en les nacions més cultes.

En l' apartat VI indicava la situació en que es trobaven molts mestres en referència l' ensenyament del dibuix, que a grans trets els classificava en tres apartats: A) Els que havien assistit al Curso Permanente de Dibujo, havien viatjat i coneixien la pedagogia i metodologia. B) Els que es trobaven igual que els del grup A, però no havien pogut aplicar els mètodes íntegrament. C) Els que no havien assistit a classes de perfeccionaments però sentien afecció pel dibuix. D) Mestres que no havien assistit a cursos de perfeccionament, no havien sentit a parlar de la pedagogia del dibuix, ni sentien cap entusiasme, aplicant mètodes antics.

En l' apartat VII parlava de la graduació, summament important en tot mètode pedagògic, degut a la publicació d' unes làmines que qualificava d' absurdes, sorgides com a preparació per a les esmentades oposicions, en les quals segons li havien dit, hi entraven fragments de les seves obres, contaminant a molts, que havien arribat a creure que amb un sol "model" havien de confeccionar tot un programa, si més no almenys sis lliçons corresponents una per cada nivell. Les citades làmines eren una caricatura de les antigues, plantejades de manera que a l' entrar el nen a l' escola, començaria un dibuix que cada any li aniria afegint algunes ratlles per acabar-lo al cap de sis anys. A això deia li deuran dir ensenyament cíclic !. La graduació seria el fruit de tot un pla pedagògic fet en vistes al plantejament de múltiples problemes i basat en estudis tècnics i psicològics.

ALTRES OBSERVACIONS

El llibret-opuscle de 39 pàgines, està dividit en dues parts, en diferents apartats cada una.

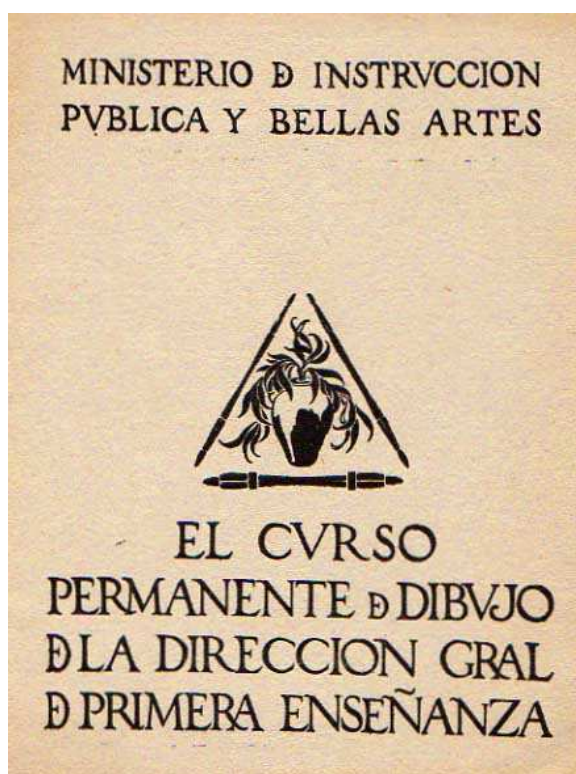
No està datat però pot suposar-se que deuria ser publicat al voltant del 1927 en funció de que aquell any pel mes de juny varen sortir convocades oposicions restringides per a Mestres en les quals entrava la matèria del Dibuix.

Víctor Masriera va afanyar-se a treure el llibret per donar resposta a preguntes, dubtes i confusions que s' havien creat per aquell motiu.

EL CURSO PERMANENTE DE DIBUJO DE LA DIRECCIÓN GENERAL DE PRIMERA ENSEÑANZA-1935

- IDENTIFICACIÓ

<i>Títol</i>	El Curso Permanente de Dibujo de la Dirección Gral. De Primera Enseñanza 1935
<i>Any de l' edició</i>	1935
<i>Ciutat</i>	Madrid
<i>Editorial</i>	Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes
<i>Idioma</i>	Llengua Castellana
<i>Tipus de material</i>	Opuscle informatiu-divulgatiu
<i>Nivell educatiu a qui va dirigit</i>	General
<i>Emplaçament actual de l'exemplar</i>	Biblioteca particular d' Esteve Prat

- DESCRIPCIÓ DE L' OPUSCLE

<i>Format del Llibre</i>	120 x 160 mm.
<i>Número de pàgines</i>	16
<i>Número total d' il·lustracions</i>	0

EXPOSICIÓ DEL CONTINGUT

L' Opuscle començava explicant, i per això portava la primera part, el títol "La obra pedagògica del Curso Permanente de Dibujo de 1912 a 1935", que en motiu de XXIII aniversari de la seva fundació, no sentia Víctor Masriera

el cansament dels organismes caducs, per que la seva labor era fecunda i l' impuls creador del primer moment no havia disminuït, sinó que havia crescut en progressió ascendent, al compàs de la construcció de l' obra projectada. No havia perdut contacte amb la realitat, sinó que els havia multiplicat. El Centre havia exercit poderosa influència sobre l' ensenyament del Dibuix i les seves derivacions, creant un estat d' opinió favorable als nous mètodes i un interès per la Pedagogia.

No existia a Espanya altre centre dedicat a l' estudi i divulgació de la Pedagogia del Dibuix relacionat a més, amb institucions pedagògiques estrangeres. En plena maduresa, ampliava el seu radi d' acció no només a Madrid, sinó també a Barcelona (O. 29 abril de 1935).

En un altre apartat titulat "Orientación pedagógica de los cursos para maestros, profesoras de dibujo y niños", explicava el caràcter dels ensenyaments, dient:

I- El mestre adquiria la tècnica necessària per arribar a través del Dibuix al llenguatge de les formes, a la representació del món exterior, interpretant, cultivant, 1) croquis sintètics, 2) dibuixos analítics estructurals, 3) dibuix geomètric.

II- S' aprofitava la tècnica per desenvolupar a través de la expressió, les activitats creatives dels alumnes. Es feien també aplicacions decoratives, estudi del color, i procediments més adequats a l' escola.

III- S' ensenyava la manera d' aplicar el llenguatge gràfic a través de la il·lustració de treballs.

IV- Es cultivava el dibuix a la pissarra a manera d' exposició i il·lustració de lliçons.

V- Es donava una metodologia per a l' Escola primària i una idea dels fonaments tècnics, psicològics i pedagògics.

En l' apartat "Enseñanzas para la formación de Profesores Especiales de Dibujo", esmentava que el que aspirava a ser Professor de Dibuix havia de tenir una formació com la que s' adquiria a l' Escola Superior de Belles Arts, doncs no es podia transmetre una tècnica sinó es dominava, però alhora havia de tenir també l' art de comunicar-la, havia de ser artista i pedagog.

Els coneixements tècnics d' un artista eren de naturalesa especial, poc intel·lectual, de caràcter sensorial, però si volia ser professor ha de reflexionar, preparar-se pedagògicament i psicològicament.

En altres apartats de l' Opuscle, el dedicava a explicar on havia actuat el Curso Permanente de Dibujo i l' expansió que havia adquirit, per acabar enviant una salutació als seguidors de la seva obra, en especial als mestres i als Professors de Dibuix, oferint-los la seva col·laboració en tot el que es referís a la divulgació i perfeccionament de la Pedagogia del Dibuix.

TRADUCCIÓ I PRÒLEG DEL LLIBRE “ EL DIBUJO AL SERVICIO DE LA EDUCACIÓN” 1921

- IDENTIFICACIÓ

<i>Títol</i>	El Dibujo al servicio de la educación
<i>Autora</i>	Artus-Perrelet, L. (traducció i pròleg de Víctor Masriera)
<i>Any de l' edició</i>	1921
<i>Ciutat</i>	Madrid
<i>Editorial</i>	Libreria Española y Extranjera. Francisco Beltran
<i>Idioma</i>	Llengua castellana
<i>Tipus de material</i>	Llibre de didàctica
<i>Nivell educatiu a qui va dirigit</i>	Primària/Infantil
<i>Emplaçament actual de l'exemplar</i>	Biblioteca Rosa Sensat: Fons històric.

- DESCRIPCIÓ DEL LLIBRE

<i>Format del Llibre</i>	130 x 190 mm.
<i>Número de pàgines</i>	235
<i>Número total d' unitats didàctiques</i>	3
<i>Número total d' il·lustracions</i>	21

EXPOSICIÓ DEL CONTINGUT

El llibre consta de 233 pàgines, més 4 a la part final que contenen propaganda de diferents llibres de la mateixa editorial. Compta també amb 21 gravats.

En el Pròleg, Víctor Masriera, explicava que no anava a fer una crítica detinguda del llibre. Només comentava que madamme Artus-Perrelet, era una artista i que en el seu llibre un paper principal el jugava l' entusiasme. Per aquest sol motiu creia que convindria que es divulgues molt a Espanya. Tot el llibre, deia, era un cant a la vida, a la acció.

El entusiasmo es vida, amor, fecundidad; es unión, es lo único capaz de relacionar cosas en apariencia contrarias, y llegar a grandes resultados. Por esto creo firmemente que la juventud siempre acierta (p. 6). (Entiendo la juventud del espíritu, la juventud de D. Francisco Giner de los Rios hasta su muerte: no la de estos pollos que nacen viejos)

Continua explicant Víctor Masriera, que el llibre li havia interessat molt més pel que suggeria, que per les realitats que presentava. Prescindint de la vida que l' animava, mirant-lo des del punt de vista exclusivament tècnic, es veia desenvolupar ja en el seu començament una part del que entenien per Dibuix. Es refereix quasi exclusivament als fonaments geomètrics del dibuix, encara que tractava també del color, del clarobscur i de la composició decorativa. Indicava Masriera, que l' autora volia iniciar-nos en els fonaments, en la part veritablement essencial del dibuix.

Els que per haver rebut fonts nord-americanes, els agradaven aquells dibuixos infantils, tan simpàtics, incorrectes, però suggeridors, fets al pastel o a l' aquarel·la, interpretant plantes i animals vius, es conformarien amb uns animals construïts per una aglomeració de figures geomètriques?

Madame Artus-Perrelet, comentava, Víctor Masriera, seguint a Froebel y Montessori, volia que els nens comencin a familiaritzar-se amb els cossos geomètrics purs, i intensificava la seva ensenyança amb la seva poderosa imaginació artística, relacionant constantment elements geomètrics purs (en moviment) amb estats emotius i aspectes de la Natura que harmonitzin amb aquests.

En l' edició de 1935, Víctor Masriera, canvià algunes frases del pròleg, destacant, que al revisar aquell llibre, interessant per molts conceptes, sentí la necessitat d' ampliar quelcom del que ja havia exposat en el Pròleg de la primera edició.

El problema es hallar las relaciones psicológicas de las diversas enseñanzas para llegar a una simplificación de la Escuela, a una síntesis. La escuela cada día es más rica de contenido, va absorbiendo incesantemente nuevos materiales que viene de los campos de las más diversas especialidades. Pero se complica enormemente. No obstante se hacen esfuerzos para simplificarla. El método Delcroy de los centros de interés es una tentativa. Pero ¿ se han hallado los verdaderos intereses del niño? Cada día conocemos mejor el mundo infantil; pero tenemos la habilidad suficiente para situarnos en él y actuar frente a sus necesidades profundas? Es que nuestras técnicas son algo rígido que nos domina, las tomamos demasiado en grados muy elaborados, las conocemos poco íntimamente y no sabemos servirnos de lo más esencial para darlo a los niños (p. 9, 10).

ALTRES OBSERVACIONS

L' exemplar examinat correspon a la 2na. Edició.

L' Original en francès: "Le dessin au service de l' Education" préface de Pierre Bovet, publicat l' any 1917. Editorial Neuchatel, Delachaux & Niestlé, S.A. Editeurs. Es pot trobar a la Biblioteca de Catalunya.

La traducció d' aquest llibre, al castellà, va anar a càrrec de Víctor Masriera. Del llibre, s' han trobat altres edicions, 1921, 1935. Ambdues edicions, sense variacions específiques, excepte el Pròleg, tenen un Prefaci de Pierre Bovet, director de l' Institut J. J. Rousseau de Ginebra (Suïssa).

L' edició va anar a càrrec de Francisco Beltran-Librería Española y Extranjera, i la impressió de, Tipografia Artística, Cervantes, 28 , Madrid.